

УДК378-006.063
https://doi.org/10.31612/2616-4868.3.2024.07

ОБҐРУНТУВАННЯ СЕРТИФІКАТНОЇ ПРОГРАМИ «ГЛОБАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я» ЯК СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Тетяна С. Грузєва^{1,2}, Наталія В. Гречишкіна¹, Ганна В. Іншакова^{1,2}, Олена М. Машкіна², Ярослава С. Демиденко¹

1 – Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

2 – Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами, м. Київ, Україна

Резюме

Мета дослідження: створення сучасної сертифікатної програми «Глобальне здоров'я» для безперервного професійного розвитку фахівців громадського здоров'я.

Матеріали та методи. У роботі застосовано бібліосемантичний, інформаційно-аналітичний, медико-статистичний, соціологічний методи, метод контент-аналізу. Програмою дослідження було передбачено аналіз основних компетентностей фахівців громадського здоров'я, визначений Асоціацією шкіл громадського здоров'я Європейського регіону (ASPHER) та стандартом вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти; аналіз існуючих сертифікатних програм з тематики глобального здоров'я; проведення соціологічних опитувань фахівців громадського здоров'я щодо пріоритетних тем та бажаних способів навчання. Науковою базою дослідження були нормативні документи та електронні ресурси, результати соціологічного дослідження. Статистичну обробку та математичний аналіз матеріалів проведено з використанням методів статистичного аналізу.

Результати. Встановлено, що питання глобального здоров'я мають вагоме значення у формуванні фахових компетентностей фахівців громадського здоров'я з огляду на вимоги стандарту вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, Європейського переліку основних компетенцій фахівця громадського здоров'я ASPHER та визначені важливими для безперервного професійного розвитку за даними соціологічних опитувань співробітників центрів контролю і профілактики хвороб (38,4 на 100 опитаних). Серед різних форм навчання найбільшим попитом користуються вебінари (62,2±3,8 на 100 опитаних) та навчання онлайн (60,4±3,8). Аналіз отриманих даних спонукав до обґрунтування сертифікатної програми «Глобальне здоров'я». У розробленій сертифікатній програмі «Глобальне здоров'я» обсягом 3 кредити ЄКТС 26,7 % годин відведено на лекції, 33,3 % – на практичні заняття і 40 % – на самостійну роботу. Структурно вона охоплює 2 модулі і 8 тем з актуальних проблем впливу глобалізації на здоров'я та аналізу індикаторів глобального здоров'я.

Висновки. Сертифікатна програма «Глобальне здоров'я» відповідає вимогам нормативних документів, враховує сучасні виклики та наслідки глобалізаційних впливів на здоров'я, висвітлює тенденції глобального здоров'я, її тематика є затребуваною фахівцями центрів контролю і профілактики хвороб.

Ключові слова: громадське здоров'я, глобальне здоров'я, фахівці громадського здоров'я, компетентності, основні оперативні функції громадського здоров'я, освітні аспекти, стандарти, сертифікатні програми, безперервний професійний розвиток

ВСТУП

Враховуючи актуальність питань підготовки нової генерації фахівців громадського здоров'я, їх оз-

броєності знаннями і вміннями для реалізації основних оперативних функцій громадського здоров'я та підтримки необхідних компетентностей впродовж всього професійного життя, особливої уваги потре-

бує змістове наповнення освітніх програм та заходів безперервного професійного розвитку. На це націлює низка документів, прийнятих міжнародними й регіональними організаціями в охороні здоров'я та зобов'язує національне законодавство.

ВООЗ підкреслює необхідність збільшення інвестицій у розвиток навичок фахівців у сфері охорони здоров'я та посилення безперервного професійного розвитку, пріоритетність компетентнісно-орієнтованої освіти в охороні здоров'я, що обумовило розробку глобальної системи оцінки професійних якостей та результатів для забезпечення загального охоплення послугами охорони здоров'я, яка слугує підґрунтям для формування освітніх програм у національних системах охорони здоров'я [1-3].

Освітні аспекти є вагомими у вирішенні численних проблем в охороні здоров'я. Оптимізація освіти в охороні здоров'я з використанням гнучких навчальних програм і цифрових інструментів суттєво підвищує її доступність. Такий підхід є актуальним у зміцненні глобального здоров'я, зважаючи на пандемію COVID-19, зміни клімату, кризи біженців, перенаселення тощо [4].

Удосконалення підготовки фахівців охорони здоров'я, у т.ч. сфери громадського здоров'я, є актуальним для Європейського регіону ВООЗ, що відмічено в Тринадцятій Європейській програмі роботи «Об'єднані дії щодо поліпшення здоров'я в Європі» на 2020-2025 рр.», політичному документі «Домогтися прогресу в сфері громадського здоров'я в Європейському регіоні ВООЗ в інтересах сталого розвитку» тощо [5-6].

В Україні професійна освіта та забезпечення потреб системи охорони здоров'я в професійних кадрах, безперервний професійний розвиток кадрів охорони здоров'я визначено пріоритетними напрямками розвитку сфери охорони здоров'я на 2023-2025 роки [7]. Реалізація даного пріоритету потребує серед іншого пошуку та використання сучасних форм і методів безперервного професійного розвитку. З огляду на це, перспективним є розширення застосування неформальної освіти, зокрема сертифікатних програм, які надають можливість їх споживачам отримувати нові знання для професійного розвитку.

В українському законодавстві визначено, що право на освіту реалізується впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, які визнаються та заохочуються державою. Неформальна освіта здобувається, зазвичай, за освітніми програмами і не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [8]. Неформальне професійне навчання дозволяє

набути особою, що навчається, професійних знань, умінь і навичок, але не регламентує місце, термін та форму навчання.

Однією з затребуваних форм неформальної освіти вважаються сертифікатні програми, які є спеціалізованими навчальними програмами, що діють на бакалаврському чи магістерському рівні вищої освіти і дають можливість отримати поглиблені знання, здобути ефективні практичні навички у певній сфері. У світі широко використовуються сертифікатні програми, у т.ч. за напрямом громадського здоров'я, для безперервного професійного розвитку фахівців. Розробниками програм є провідні університети, які співпрацюють з глобальними постачальниками відкритих онлайн-курсів (Coursera, Prometheus тощо). Онлайн навчання можливо пройти на платформі ВООЗ. Державна установа «Центр громадського здоров'я МОЗ України» на платформі дистанційного навчання розмістила перелік онлайн курсів з актуальної тематики громадського здоров'я. Попит на різнобічні онлайн курси та сертифікатні програми зростає.

З огляду на глобалізаційні процеси у світі і їх вплив на здоров'я населення на глобальному, регіональному та національному рівнях, розробка сертифікатної програми «Глобальне здоров'я» є актуальним завданням в контексті реалізації безперервного професійного розвитку фахівців громадського здоров'я.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Створення сучасної сертифікатної програми «Глобальне здоров'я» для безперервного професійного розвитку фахівців громадського здоров'я.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У роботі застосовано бібліосемантичний, інформаційно-аналітичний, медико-статистичний, соціологічний методи, метод контент-аналізу. Програмою дослідження було передбачено аналіз основних компетентностей фахівців громадського здоров'я, визначений Асоціацією шкіл громадського здоров'я Європейського регіону (ASPHER) та стандартом вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти; існуючих сертифікатних програм з тематики глобального здоров'я; проведення соціологічних опитувань фахівців громадського здоров'я щодо пріоритетних тем та бажаних методів навчання.

Дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи Національного медичного університету імені О. О. Богомольця «Наукове обґрунтування удосконалення організаційних засад системи охорони здоров'я в умовах сучасних трансформаційних змін» (№ держреєстрації 0123U101432).

Науковою основою дослідження були нормативні документи, наукові джерела та електронні ресурси, результати соціологічного опитування. Статистичну обробку та математичний аналіз матеріалів проведено з використанням методів статистичного аналізу. Базами дослідження стали центри контролю і профілактики хвороб м. Києва, Житомирської, Полтавської, Чернігівської областей. Обсяг вибірки становив 164 респонденти. Статистичну обробку та математичний аналіз матеріалів анонімних соціологічних досліджень проведено з використанням методів статистичного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

За результатами соціологічних опитувань фахівців громадського здоров'я було визначено, що тематика глобального здоров'я є однією з пріоритетних в контексті безперервного професійного розвитку. Так, 9,1±2,2 на 100 опитаних співробітників центрів контролю і профілактики хвороб вважають тематику «Глобальне здоров'я» дуже важливою для навчання впродовж професійного життя, 29,3±3,6 – важливою. Наведені дані вказують, що понад третина респондентів (38,4 на 100 опитаних) мають потребу у розширенні знань, умінь і компетентностей з питань глобального здоров'я.

Аналіз положень стандарту вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти свідчить, що магістри громадського здоров'я повинні мати низку компетентностей, які дозволяють аналізувати проблеми глобального здоров'я та розробляти заходи з реагування.

Спеціальні компетентності магістрів громадського здоров'я передбачають здатність оцінювати, інтерпретувати, порівнювати та прогнозувати основні показники громадського здоров'я; здатність визначати пріоритети і проводити оцінку потреб сфери громадського здоров'я у конкретній ситуації; здатність розробляти варіанти стратегій, політик та визначати окремі інтервенції, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я населення, та оцінювати їх ефективність; здатність аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення та обґрунтовувати відповідні заходи з їх попередження; здатність оцінювати ризики та обґрунтовувати доцільні дії у відповідь на надзвичайні ситуації в сфері громадського здоров'я тощо [8].

Ці та інші компетентності повинні забезпечувати вміння магістрів громадського здоров'я оцінювати основні демографічні та епідеміологічні показники, тенденції зміни провідних детермінант здоров'я серед різних груп населення України, Європейського регіону і світу; визначати пріоритети й оцінювати потреби сфери громадського здоров'я, обґрунтовувати

заходи, формувати висновки і розробляти відповідні стратегії; організувати нагляд за здоров'ям населення в рамках міжсекторального підходу; обґрунтовувати прогнози і здійснювати аналіз впливу соціальних, економічних, екологічних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо здоров'я; оцінювати вплив соціальних детермінант, розробляти заходи щодо збереження та зміцнення здоров'я населення; формувати і впроваджувати засновані на доказах стратегії, політики, інтервенції громадського здоров'я тощо.

Вказані компетентності забезпечують виконання основних оперативних функцій громадського здоров'я, зокрема епідагляду та оцінки стану здоров'я і благополуччя населення; моніторингу та реагування на небезпеки для здоров'я і при надзвичайних ситуаціях в охороні здоров'я; захисту здоров'я, включаючи забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів тощо; зміцнення здоров'я, включаючи вплив на соціальні детермінанти і скорочення нерівностей за показниками здоров'я; профілактики хвороб тощо.

З огляду на необхідні спеціальні компетентності магістрів громадського здоров'я існує потреба в отриманні знань з питань глобального здоров'я. Оскільки глобалізація як складний, багатогранний процес охоплює різні детермінанти здоров'я, розуміння її впливів та проявів на популяційне здоров'я має важливе значення для оцінок та розробки заходів реагування, що ставить вивчення цих питань в ранг актуальних для працівників сфери громадського здоров'я.

Розгляд Європейського переліку основних компетенцій фахівця громадського здоров'я ASPHER свідчить, що вони стосуються багатьох аспектів, включаючи методи, що застосовуються в громадському здоров'ї; питання здоров'я населення та впливу на нього соціальних, економічних та політичних детермінант; здоров'я населення у взаємозв'язку з фізичними, радіологічними, хімічними, біологічними та пов'язаними з навколишнім середовищем детермінантами; політику, економіку, теорію організації, керівництво та управління в охороні здоров'я; зміцнення здоров'я, охорону здоров'я та профілактику хвороб; етику.

Важливими компетентностями за визначенням ASPHER є вміння на основі інформації з систем епідеміологічного нагляду (національних систем; бази даних ВООЗ «Здоров'я для всіх», моделі ESS соціальних факторів здоров'я тощо) з доступом через електронні ресурси створювати епідеміологічну та статистичну документацію (аналізи, таблиці, цифри тощо) щодо зв'язків між соціально-економічним середовищем та здоров'ям населення Європи загалом та окремих груп населення; розробляти прогнози щодо стану здоров'я населення Європи в цілому та

окремих груп населення з урахуванням соціальних, соціально-економічних та політичних умов; визначати, отримувати та аналізувати основні тенденції соціальних змін з особливою увагою до демографічних аспектів, соціальної структури, а також економічного, політичного та технологічного розвитку; визначати групи населення з високим ризиком для здоров'я (діти, люди похилого віку, дорослі, в середині та за межами ринку праці, іммігранти, люди з фізичними, психічними та розумовими обмеженнями, а також малозабезпечені групи населення), та їхні потреби в охороні здоров'я і послугах громадського здоров'я зокрема; визначати проблеми із здоров'ям населення, які пов'язані зі зміцненням здоров'я, на різних рівнях соціальної та політичної організації – від міжнародного до місцевого.

Отже, для успішної діяльності фахівці громадського здоров'я мають бути озброєні знаннями та вміннями, які дозволяють аналізувати здоров'я населення, виявляти причини нездоров'я, встановлювати зв'язки між численними детермінантами, у т.ч. соціально-економічним середовищем, довкіллям та здоров'ям населення і розробляти заходи з попередження негативного впливу. Це потребує, серед іншого, знань з проблем глобального здоров'я.

Зрозуміло, що в умовах всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції, збільшення взаємозалежності національних економік світу, швидкого зростання руху через кордони товарів, послуг, технологій та капіталу, зростання інтенсивності взаємозв'язків у сфері торгівлі, фінансів, міграції населення внаслідок розвитку всеосяжних систем транспорту та комунікацій, розширення і збагачення культурних і соціальних стосунків поряд з позитивними наслідками глобалізації проявляються і негативні, які вимагають виявлення, оцінки, встановлення причинності і розробки профілактичних заходів.

Відомо, що завдяки глобалізації досягнення, рішення і діяльність населення в одній частині земної кулі суттєво впливають на окремих людей та громади в цілому в інших частинах світу. За таких умов необхідним є розуміння і сприйняття глобалізації як складного, багатогранного процесу, який має безліч впливів на здоров'я на глобальному, регіональному, національному і місцевому рівнях та включає низку проблем. З огляду на це, знання фахівцями громадського здоров'я різнобічних проблем глобального здоров'я є надзвичайно актуальним.

У ході соціологічного дослідження серед працівників центрів контролю і профілактики хвороб було з'ясовано їхню думку щодо оптимальних шляхів отримання необхідних знань. Результати засвідчили, що серед різних форм навчання співробітники центрів контролю і профілактики хвороб обирають вебінари (62,2±3,8 на 100 опитаних), навчання онлайн

(60,4±3,8 на 100 опитаних), аудиторне навчання (42,1±3,9 на 100 опитаних) та гібридне або очно-заочне навчання (40,2±3,8 на 100 опитаних). Враховуючи думку фахівців громадського здоров'я, було визначено формат навчальної програми з глобального здоров'я – сертифікатна програма, яка може реалізуватися як офлайн, так і дистанційно.

Проведено пошук сертифікатних програм, присвячених глобальному здоров'ю, на електронних ресурсах. Аналіз наявних сертифікатних програм засвідчив, що в закладах вищої освіти України відсутні сертифікатні програми «Глобальне здоров'я». Існують лише вибіркові дисципліни в освітніх програмах підготовки магістрів громадського здоров'я у 5 закладах вищої освіти, які мають обсяг 3-4 кредити ЄКТС.

Водночас, на освітній платформі Coursera представлено низку сертифікатних програм такого тематичного спрямування, які розроблено університетами світу та Європи. Зокрема, Єльський Університет пропонує сертифікатну програму «Основи глобального здоров'я», яка охоплює 10 модулів з тривалістю навчання 1-3 місяці. Університет Копенгагена має сертифікатну програму «Вступ до глобального здоров'я», структуровану на 7 модулів з аналогічною тривалістю 1-3 місяці. Університет Джона Гопкінса реалізує сертифікатну програму «Основи глобального здоров'я», яка має 6 курсів, з тривалістю 2 місяці. Університет Манчестера пропонує сертифікатну програму «Глобальне здоров'я і гуманізм», яка складається з 6 модулів тривалістю навчання 1-3 місяці. Університет Нью-Йорка викладає сертифікатну програму «Глобальна дипломатія охорони здоров'я» тривалістю 1-3 місяці в обсязі 7 модулів. В Університеті Токіо реалізується сертифікатна програма «Політика глобального здоров'я» впродовж 1-4 тижнів обсягом 4 модулі. В Університеті Женеви розроблено сертифікатну програму «Глобальне здоров'я: міждисциплінарний огляд», яка включає 8 модулів і реалізується впродовж 1-3 місяців, а також сертифікатну програму «Глобальне здоров'я на інтерфейсі людина-тварина-екосистема» тривалістю 1-3 місяці. Імперський коледж Лондона також має дві сертифікатні програми: «Виклики для глобального здоров'я та врядування», що складається з трьох курсів, розділених на модулі з тривалістю кожного курсу 3 місяці, а також «Інновації глобального здоров'я», що містить три курси, з тривалістю кожного курсу 1-3 місяці. Оцінка змісту вказаних сертифікатних програм врахована при розробці сертифікатної програми «Глобальне здоров'я» в НМУ імені О. О. Богомольця.

Аналіз представлених на онлайн платформах сертифікатних програм даної тематики засвідчив, що всі вони мають різне змістове наповнення з відданням переваг певним аспектам глобального здоров'я, як-то гуманістичним, політичним, міждисциплінар-

ним, інноваційним тощо. Проблемою для частини опитаних нами фахівців громадського здоров'я є англомовний виклад сертифікатних програм. Респонденти висловлювалися за створення сертифікатних програм українською мовою та з врахуванням національного контексту.

З огляду на отримані дані соціологічного дослідження, результати аналізу положень нормативних документів національного та міжнародного рівня, критичної оцінки наявних сертифікатних програм фахівцями НМУ імені О. О. Богомольця було розроблено сертифікатну програму «Глобальне здоров'я». В основу обґрунтування цієї програми було покладено вимоги до спеціальних компетентностей магістрів громадського здоров'я, визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти та Європейським переліком основних компетенцій фахівця громадського здоров'я ASPHER. При розробці сертифікатної програми керувалися Положенням про сертифікатні програми НМУ імені О. О. Богомольця.

Метою сертифікатної програми визначено підвищення рівня професійних компетенцій фахівців громадського здоров'я, яке включає поглиблення теоретичних знань та удосконалення практичних професійних навичок. Головне завдання програми полягає у забезпеченні фахового навчання спеціалістів громадського здоров'я за тематикою «Глобальне здоров'я».

Структурно сертифікатна програма «Глобальне здоров'я» складається з двох змістових модулів та восьми тем.

Модуль 1 «Сучасні тренди здоров'я населення, викликані глобалізацією» охоплює 5 тем, а саме: вступ до глобального здоров'я; тягар неінфекційних та інфекційних захворювань; ментальне здоров'я; здоров'я матері і дитини; демографічні тренди в епоху глобалізаційних змін. Змістовий модуль 2. «Глобалізаційні впливи на детермінанти здоров'я та відповідь систем охорони здоров'я» складається з трьох тем, а саме: нерівність в здоров'ї та його охороні; навколишнє середовище, сталий розвиток і здоров'я; системи охорони здоров'я, глобальне управління охороною здоров'я.

У вступі до глобального здоров'я передбачається розгляд низки питань: загальні концепції та визначення глобального здоров'я; глобальне здоров'я у світлі глобалізаційних процесів; аналіз глобального тягара хвороб в регіонах світу, групах країн та окремих країнах за даними Інституту вимірювання показників і оцінки здоров'я; глобальний моніторинг здоров'я тощо.

Тема «Тягар неінфекційних та інфекційних захворювань» включає питання епідеміологічного переходу; масштабів поширеності неінфекційних

захворювань на глобальному рівні; основних груп неінфекційних захворювань, які формують глобальний тягар хвороб; детермінант, провідних поведінкових та метаболічних чинників ризику розвитку неінфекційної патології; медико-соціальних та економічних наслідків; глобальних стратегій подолання епідемії неінфекційних захворювань. Окремий блок питань стосується інфекційних захворювань як виклику суспільному розвитку; аналізу глобальних, регіональних та національних тенденцій захворюваності на соціально значущі інфекційні захворювання та захворювання, які керуються засобами імунпрофілактики, за даними бази даних ВООЗ «Здоров'я для всіх»; нових вірусних захворювань епідемічного характеру; медико-соціальних та економічних наслідків пандемій; забутих тропічних хвороб; сучасних підходів до реагування на поширення інфекційних захворювань.

Тематика, присвячена ментальному здоров'ю, розкривається через питання глобальних та регіональних масштабів і наслідків його порушення; стресів як причин порушень психічного здоров'я; розладів психіки внаслідок вживання психоактивних речовин; проблем психічного здоров'я підлітків та молоді, на робочих місцях, в умовах надзвичайних ситуацій тощо; сучасних стратегій збереження і зміцнення ментального здоров'я.

Глобальні аспекти здоров'я матері і дитини розглядаються в контексті репродуктивного та сексуального здоров'я жінок, доступності та якості послуг охорони здоров'я; охоплення методами планування сім'ї; підліткової вагітності та абортів; особливостей грудного вигодовування; здоров'я дітей як інтегрального показника суспільного розвитку; аналізу інтегральних показників здоров'я дітей у глобальному, регіональному та національному масштабі; вроджених захворювань як причини смерті новонароджених, чинників ризику, профілактики; патронажу новонароджених та грудного вигодовування; Глобальної стратегії для здоров'я жінок, дітей і підлітків на 2016-2030 рр.

Тема «Демографічні тренди в епоху глобалізаційних змін» охоплює питання міграції і здоров'я та старіння і здоров'я. Перший блок включає наступні питання: ключові терміни та глобальні тенденції міграції, рушійні сили; вплив криз у секторах, не пов'язаних з охороною здоров'я, на здоров'я населення; етапи міграції, пов'язані зі здоров'ям ризику та можливості на кожному етапі; ризику для здоров'я конкретних вразливих груп мігрантів; глобальні структури управління та ключові політичні інструменти, що стосуються міграції, управління охороною здоров'я мігрантів; міжнародні договори, що захищають право мігрантів на здоров'я. Другий блок стосується питань про масштаби та темпи старіння населення планети; основні причини; вікові класифікації старіння; се-

редню очікувану тривалість життя при народженні, вікові, гендерні, регіональні відмінності показника; демографічне навантаження; вплив старіння на здоров'я, поширені захворювання, пов'язані зі старінням; ейджизм; здорове старіння та чинники, що його визначають; старіння та потребу в послугах охорони здоров'я; десятиліття здорового старіння та стратегії і плани дій з проблем старіння і здоров'я.

Проблема нерівності у здоров'ї та його охороні у сертифікатній програмі розкривається через призму питань щодо несправедливості відносно здоров'я як основи нерівності; сучасних масштабів нерівності в здоров'ї населення між країнами та всередині країн; соціальних детермінант здоров'я; соціального градієнту здоров'я; стратегій щодо скорочення нерівності в здоров'ї; чинників забезпечення справедливості відносно здоров'я як суспільного блага.

Структуру теми «Навколишнє середовище, сталий розвиток і здоров'я» становлять питання екологічних викликів і загрози для здоров'я; засобів існування та продовольчої безпеки як детермінант здоров'я; надзвичайних ситуацій і здоров'я населення. Глобальні та регіональні екологічні виклики і загрози для здоров'я охоплюють питання екологічних ризиків; екологічної кризи та її впливу на здоров'я; екологічного тягаря хвороб; етапів глобального процесу «Навколишнє середовище і здоров'я»; механізмів захисту здоров'я; сучасних стратегій захисту здоров'я. Невід'ємними складовими цієї тематики є проблеми клімату і здоров'я; впливу його змін на популяційне здоров'я; основних причин та проявів змін клімату; огляд глобальних структур управління та ключових політичних інструментів, що стосуються зміни клімату; прогнози зміни клімату для розуміння майбутніх ризиків для здоров'я населення; політика пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації.

Підхід до викладання аспектів, які стосуються засобів існування та продовольчої безпеки як детермінант здоров'я, охоплює питання доступу до їжі і питної води; недостатності харчування як причини нездоров'я; основних захворювань харчового походження та їх причин; тягаря хвороб аліментарного походження; безпеки харчових продуктів у світі, що змінюється; браку якісної питної води і здоров'я; завдань щодо безпеки продуктів осіб, відповідальних за розробку політики, та працівників харчової промисловості; розгляду Інструменту ФАО/ВООЗ для оцінки систем контролю харчових продуктів, Кодексу Аліментаріусу, Глобальної стратегії ВООЗ з безпеки харчових продуктів (2022-2030 гг.).

Проблеми, пов'язані з надзвичайними ситуаціями і здоров'ям населення, розглядаються в контексті сутності та ознак таких ситуацій в громадському здоров'ї; їх класифікацій; особливостей надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру,

соціальних та воєнних; тероризму та біотероризму; наслідки надзвичайних ситуацій для здоров'я населення; сучасних стратегій протидії; Положень міжнародних медико-санітарних правил щодо запобігання поширенню надзвичайних ситуацій у світі; стратегічних та програмних документів міжнародного рівня з питань реагування на небезпеки для здоров'я при надзвичайних ситуаціях у сфері охорони здоров'я.

Тема «Системи охорони здоров'я, глобальне управління охороною здоров'я» включає питання загального охоплення послугами охорони здоров'я; концепції первинної медичної допомоги як основи для досягнення цілей політики «здоров'я для всіх»; зміцнення систем охорони здоров'я, удосконалення надання послуг, фінансування, генерування ресурсів та управління; ролі державних, міжурядових та неурядових глобальних суб'єктів охорони здоров'я; формування політики охорони здоров'я; глобального партнерства в галузі охорони здоров'я; здоров'я та благополуччя в контексті Цілей сталого розвитку. В контексті даної тематики передбачається розгляд питань, пов'язаних з наукою, технологіями та глобальним здоров'ям, які включають: інновації та винаходи в охороні здоров'я, способи класифікації; етапи процесу формування інновацій та їх впровадження у практику; глобальні комунікації в галузі охорони здоров'я; цифрові комунікації в глобальному просторі; соціальний маркетинг та новітні комунікаційні технології.

ОБГОВОРЕННЯ

У сучасних умовах суспільного розвитку особлива роль відводиться безперервному професійному розвитку фахівців охорони здоров'я, який має відповідати реальним потребам та викликам, бути науково обґрунтованим, використовувати досягнення науки і практики, враховувати міжнародний та вітчизняний досвід. У цьому контексті обґрунтування і розробка сучасних освітніх програм, спрямованих на підвищення кваліфікації фахівців, набуття нових компетентностей є актуальним завданням.

Розроблена в НМУ імені О. О. Богомольця сертифікатна програма «Глобальне здоров'я» з метою забезпечення потреб фахівців громадського здоров'я у безперервному професійному розвитку з питань глобального здоров'я, що повністю узгоджується з вимогами чинних нормативно-правових документів державного рівня та Положення про сертифікатні програми НМУ імені О. О. Богомольця [8-11].

За формою та змістом сертифікатна програма відповідає вимогам до такого виду освітньої продукції, є чітко структурованою з представленням усіх необхідних складових (мета, завдання, теми, кількість кредитів, компетентності, які отримує слухач, термін проведення програми, підрозділ розробників, інфор-

мація про гаранта та розробників, структура за модулями і темами, кількість годин на різні форми занять та їх тематика, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методи навчання та контролю, методичне забезпечення, рекомендована література та інформаційні ресурси, кадрове забезпечення програми).

Змістове наповнення сертифікатної програми є різнобічним і охоплює важливі аспекти глобального здоров'я, визначені ВООЗ та іншими міжнародними і регіональними організаціями в охороні здоров'я, а також національний контекст [12-26]. Воно включає глобалізаційні впливи на здоров'я, глобальний тягар неінфекційних та інфекційних хвороб, ментальне здоров'я, надзвичайні ситуації, здоров'я матерів і дітей, глобальні тенденції та наслідки міграції, старіння і здоров'я, нерівність в здоров'ї та його охороні, глобальні екологічні виклики і загрози для здоров'я, вплив змін клімату, харчування і здоров'я, діяльність систем охорони здоров'я щодо зміцнення і захисту здоров'я, інновації в охороні здоров'я.

Представлений у розробленій сертифікатній програмі контент має цілісний характер, з рівномірним розподілом усієї актуальної тематики без пріоритизації окремих аспектів глобального здоров'я.

Сертифікатна програма дозволяє сформувати у слухачів низку важливих загальних та спеціальних компетентностей, а саме здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність працювати в міжнародному контексті; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність оцінювати, інтерпретувати, порівнювати та прогнозувати основні показники глобального здоров'я; здатність визначати пріоритети і проводити оцінку потреб сфери громадського здоров'я у конкретній ситуації; здатність аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення та обґрунтовувати відповідні заходи з їх покращення. Це узгоджується з положеннями стандарту вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти та Європейського переліку основних компетенцій фахівця громадського здоров'я ASPHER.

Важливими перевагами програми є її коротка тривалість та можливість дистанційного навчання, що є бажаним з точки зору споживачів освітніх послуг.

ВИСНОВКИ

Медико-соціальним дослідженням встановлено, що проблеми глобального здоров'я є пріоритетною тематикою в процесі безперервного професійного

розвитку фахівців громадського здоров'я. Знання та навички з цієї проблематики сприяють формуванню низки компетентностей, які визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти та Європейського переліку основних компетенцій фахівця громадського здоров'я ASPHER. Оптимальною формою навчання в процесі трудової діяльності співробітники центрів контролю і профілактики хвороб вважають навчання офлайн та онлайн, що може бути реалізовано в рамках сертифікатних програм.

Незважаючи на затребуваність, сертифікатні програми «Глобальне здоров'я» в закладах вищої освіти України відсутні, а представлені на онлайн платформах, зокрема на платформі Coursera, програми є іншомовними та не охоплюють усю проблематику цього напрямку.

В НМУ імені О. О. Богомольця обґрунтовано та розроблено сертифікатну програму «Глобальне здоров'я» з метою забезпечення потреб фахівців громадського здоров'я у безперервному професійному розвитку з питань глобального здоров'я відповідно до вимог нормативно-правових документів з урахуванням сучасних проблем та тенденцій глобального здоров'я, аналізу існуючих зарубіжних сертифікатних програм та даних соціологічного опитування споживачів освітніх послуг. Сертифікатна програма є чітко структурованою з представленням усіх необхідних складових, широким змістовим наповненням, охоплює важливі аспекти глобального здоров'я, визначені ВООЗ та іншими міжнародними організаціями в охороні здоров'я, та враховує національний контекст.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на актуальність безперервного професійного розвитку фахівців громадського здоров'я та враховуючи виклики і загрози для здоров'я населення в умовах глобалізації, потребують подальшого дослідження питання охоплення усіх аспектів впливу глобалізаційних чинників на популяційне здоров'я, а також задоволеності фахівців громадського здоров'я матеріалами сертифікатної програми та потребою в її вдосконаленні.

ФІНАНСУВАННЯ ТА КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Дослідження не має зовнішніх джерел фінансування. Конфлікт інтересів відсутній.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ

Автори заявляють про дотримання етичних норм при написанні статті. У дослідження не були залучені люди або тварини, отримання інформованої згоди не було необхідним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bucharest Declaration on the health and care workforce. High-level Regional Meeting on Health and Care Workforce in Europe: time to act, 22-23 March 2023, Bucharest, Romania. Copenhagen: WHO EURO, 2023. 4 p. URL: [Bucharest-decl-2023-eng.pdf](https://www.who.int/bulletin/113/11/2329011) (who.int)
2. Human resources for health. Global strategy on human resources for health: workforce 2030. Seventy-fifth world health assembly 12 april 2022. Geneva: WHO, 2022. 9 p. URL: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_15-en.pdf
3. WHO benchmarks for strengthening health emergency capacities. Geneva: WHO, 2023. 397 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/375815/9789240086760-eng.pdf?sequence=1>
4. Rizvi D. S. Health education and global health: Practices, applications, and future research. *J Educ Health Promot.* 2022. Vol. 11. doi: 10.4103/jehp.jehp_218_22
5. The European Programme of Work, 2020-2025: United Action for Better Health. Copenhagen: WHO EURO, 2021. 52 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/339209/WHO-EURO-2021-1919-41670-56993-eng.pdf?sequence=1>
6. Advancing public health for sustainable development in the WHO European Region: Resolution Sixty-eighth Regional Committee for Europe: 17-20 September 2018, Rome. Copenhagen: WHO EURO, 2018. 4 p. URL: <https://iris.who.int/handle/10665/339107>
7. Пріоритетні напрями розвитку сфери охорони здоров'я на 2023-2025 роки: наказ МОЗ України від 07.10.2022 № 1832. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1832282-22#Text>
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата оновлення 24.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення 24.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
10. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я: постанова КМУ від 14.07.2021 р. № 725. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text>
11. Положення про сертифікатні програми НМУ імені О. О. Богомольця. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1Yt3c8U_5o9q2rABa43cnmPIH3VbtnXxz/view
12. The Thirteenth General Programme of Work, 2019-2023: promote health, keep the world safe, serve the vulnerable. Geneva: WHO, 2018. 53 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>
13. Tracking universal health coverage: 2023 global monitoring report. Geneva: WHO and IBRD / WB, 2023. 156 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/374059/9789240080379-eng.pdf?sequence=1>
14. Trends in maternal mortality 2000 to 2020: estimates by WHO, UNICEF, UNFPA, World Bank Group and UNDESA/Population Division. Geneva: WHO, 2023. 108 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/366225/9789240068759-eng.pdf?sequence=1>
15. National programmes for age-friendly cities and communities: a guide. Geneva: WHO, 2023. 54 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/366634/9789240068698-eng.pdf?sequence=1>
16. Sanitation safety planning: step-by-step risk management for safely managed sanitation systems. Geneva: WHO, 2022. 124 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/364586/9789240062887-eng.pdf?sequence=1>
17. Defining collaborative surveillance: a core concept for strengthening the global architecture for health emergency preparedness, response, and resilience (HEPR). Geneva: WHO, 2023. 42 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/367927/9789240074064-eng.pdf?sequence=1>
18. Family planning. A global handbook for providers. Evidence-based guidance developed through worldwide collaboration/Updated 4th edition. Geneva: WHO, 2022. 465 p. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9780999203705>
19. World report on the health of refugees and migrants: summary. Geneva: WHO, 2022. 344 p. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240054462>
20. Surveillance and Information Sharing Operational Tool. An operational tool of the Tripartite Zoonoses Guide. Geneva: WHO, FAO and WOA, 2022. 70 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/361443/9789240053250-eng.pdf?sequence=1>
21. Global health sector strategies on, respectively, HIV, viral hepatitis and sexually transmitted infections for the period 2022-2030. Geneva: WHO, 2022. 134 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/360348/9789240053779-eng.pdf?sequence=1>
22. World mental health report: Transforming mental health for all. Executive summary. Geneva: WHO, 2022. 296 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/356119/9789240049338-eng.pdf?sequence=1>
23. Behavioural and social drivers of vaccination: tools and practical guidance for achieving high uptake. Geneva: WHO, 2022. 108 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/354459/9789240049680-eng.pdf?sequence=1>

24. Food control system assessment tool: introductory booklet. Geneva: WHO, FAO, 2021. 46 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/346006/9789240028371-eng.pdf?sequence=1>
25. Estimating the burden of foodborne diseases: a practical handbook for countries. Geneva: WHO, 2021. 72 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341634/9789240012264-eng.pdf?sequence=1>
26. Climate change and health vulnerability and adaptation assessment. Geneva: WHO, 2021. 84 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/345968/9789240036383-eng.pdf?sequence=1>

REFERENCES

- WHO EURO. (2023). Bucharest Declaration on the health and care workforce (2023). High-level Regional Meeting on Health and Care Workforce in Europe: time to act, 22-23 March 2023, Bucharest, Romania. Available from: [Bucharest-decl-2023-eng.pdf \(who.int\)](https://www.who.int/bulletin/2023/03/bucharest-decl-2023-eng.pdf)
- WHO. (2022). Human resources for health. Global strategy on human resources for health: workforce 2030. Seventy-fifth world health assembly 12 april 2022. Available from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_15-en.pdf
- WHO. (2023). WHO benchmarks for strengthening health emergency capacities. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/375815/9789240086760-eng.pdf?sequence=1>
- Rizvi, D. S. (2022). Health education and global health: Practices, applications, and future research. *J Educ Health Promot*, 11. doi: 10.4103/jehp.jehp_218_22
- WHO EURO. (2021). The European Programme of Work, 2020-2025: United Action for Better Health. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/339209/WHO-EURO-2021-1919-41670-56993-eng.pdf?sequence=1>
- WHO EURO. (2018). Advancing public health for sustainable development in the WHO European Region. Resolution Sixty-eighth Regional Committee for Europe, 17-20 September 2018, Rome. Copenhagen, Available from: <https://iris.who.int/handle/10665/339107>
- Priorytetni napriamy rozvytku sfery okhorony zdorovia na 2023-2025 roky. № 1832 (2022) [Priority directions for health care development for 2023-2025. No. 1832]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1832282-22#Text> [in Ukrainian].
- Pro osvitu. № 2145-VIII. (2017) [About education. No. 2145-VIII]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- Pro vyshchu osvitu. № 1556-VII (2014) [About higher education. No. 1556-VII]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezpererвноho profesiinoho rozvytku pratsivnykiv sfery okhorony zdorovia. № 725 (2021) [On approval of the Regulations on the system of continuous professional development of healthcare workers. No. 725]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021#Text> [in Ukrainian].
- Polozhennia pro sertyfikatni prohramy NMU imeni O. O. Bohomoltsia (2023) [Regulations on certificate programs of Bogomolets NMU]. Available from: https://drive.google.com/file/d/1Yt3c8U_5o9q2rABa43cnmPIH3VbtnXxz/view [in Ukrainian].
- WHO. (2019). The Thirteenth General Programme of Work, 2019-2023: promote health, keep the world safe, serve the vulnerable. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>
- WHO, IBRD, WB (2023). Tracking universal health coverage: 2023 global monitoring report. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/374059/9789240080379-eng.pdf?sequence=1>
- WHO. (2023). Trends in maternal mortality 2000 to 2020: estimates by WHO, UNICEF, UNFPA, World Bank Group and UNDESA/Population Division. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/366225/9789240068759-eng.pdf?sequence=1>
- WHO. (2023). National programmes for age-friendly cities and communities: a guide. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/366634/9789240068698-eng.pdf?sequence=1>
- WHO. (2022). Sanitation safety planning: step-by-step risk management for safely managed sanitation systems. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/364586/9789240062887-eng.pdf?sequence=1>
- WHO. (2023). Defining collaborative surveillance: a core concept for strengthening the global architecture for health emergency preparedness, response, and resilience (HEPR). Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/367927/9789240074064-eng.pdf?sequence=1>
- WHO. (2022). Family planning. A global handbook for providers. Evidence-based guidance developed through worldwide collaboration/Updated 4th edition. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9780999203705>
- WHO. (2022). World report on the health of refugees and migrants: summary. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240054462>
- WHO, FAO, WOA. (2022). Surveillance and Information Sharing Operational Tool. An operational

- tool of the Tripartite Zoonoses Guide. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/361443/9789240053250-eng.pdf?sequence=1>
21. WHO. (2022). Global health sector strategies on, respectively, HIV, viral hepatitis and sexually transmitted infections for the period 2022-2030. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/360348/9789240053779-eng.pdf?sequence=1>
  22. WHO. (2022). World mental health report: Transforming mental health for all. Executive summary. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/356119/9789240049338-eng.pdf?sequence=1>
  23. WHO. (2022). Behavioural and social drivers of vaccination: tools and practical guidance for achieving high uptake. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/354459/9789240049680-eng.pdf?sequence=1>
  24. WHO, FAO. (2021). Food control system assessment tool: introductory booklet. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/346006/9789240028371-eng.pdf?sequence=1>
  25. WHO. (2021). Estimating the burden of foodborne diseases: a practical handbook for countries. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341634/9789240012264-eng.pdf?sequence=1>
  26. WHO. (2021). Climate change and health vulnerability and adaptation assessment. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/345968/9789240036383-eng.pdf?sequence=1>

Summary

SUBSTANTIATION OF THE CERTIFICATE PROGRAM «GLOBAL HEALTH» AS A COMPONENT OF THE TRAINING OF PUBLIC HEALTH SPECIALISTS

Tetiana S. Gruzjeva^{1,2}, Nataliia V. Hrechyshkina¹, Hanna V. Inshakova^{1,2}, Olena M. Mashkina², Yaroslava S. Demydenko¹

1 – Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

2 – State Institution of Science «Research and Practical Center of Preventive and Clinical Medicine» State Administrative Department, Kyiv, Ukraine

The aim: to develop a modern certification program «Global Health» for the continuous professional development of public health professionals.

Materials and methods. The study employed bibliosemantic, informational-analytical, medical-statistical, sociological methods, and content analysis method. The research program included an analysis of the main competencies of public health professionals, as defined by the Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER) and the higher education standard for specialty 229 «Public Health» for the second (master's) level of higher education; analysis of existing certification programs on global health; conducting sociological surveys of public health professionals regarding priority topics and preferred learning methods. The research was based on normative documents, electronic resources, and the results of sociological research. Statistical processing and mathematical analysis of materials were conducted using statistical analysis methods.

Results. It was established that global health issues are significant in shaping the professional competencies of public health professionals, considering the requirements of the higher education standard for specialty 229 «Public Health» for the second (master's) level of higher education and those, defined by the European List of Core Competencies for Public Health Professionals ASPHER. The study of these issues was identified as important for continuous professional development based on sociological surveys of disease control and prevention center employees (38.4 out of 100 respondents). Among various forms of education, webinars (62.2±3.8 out of 100 respondents) and online learning (60.4±3.8) are most in demand. Analysis of the obtained data led to the justification of the «Global Health» certification program. In the developed «Global Health» certification program, 26.7 % of the workload corresponds to lectures, 33.3 % to practical classes, and 40 % to preparatory work. Structurally, it covers 2 modules and 8 topics on current issues of the impact of globalization on health and analysis of global health indicators.

Conclusions. The «Global Health» certification program meets the requirements of normative documents, considers contemporary challenges and consequences of globalization on health, highlights global health trends, and its topics are in demand among disease control and prevention center professionals.

Keywords: public health, global health, public health professionals, competencies, core public health functions, educational aspects, standards, certification programs, continuous professional development